

**INTERVENTO DELL'AMBASCIATORE D'ITALIA
S.E. VINCENZO DEL MONACO
AL CONVEGNO INTERNAZIONALE DEDICATO AL
175° ANNIVERSARIO DEL PERIODICO BAZMAVEP
(Jerevan, 19 ottobre 2018)**

È con piena consapevolezza dell'onore accordatomi e dell'impegno richiestomi che ho accettato volentieri l'invito del Ministro della Diaspora della Repubblica di Armenia, S.E. Mkhitar Hayrapetyan, dell'Accademia Nazionale delle Scienze armena e della Congregazione dei Mechitaristi, ad intervenire nella sessione di apertura di queste giornate di riflessioni sull'armenistica. Esercizio tanto più significativo che esso ha luogo innanzi ad una platea di livello apicale, rappresentativa del mondo ecclesiastico, di quello politico e di quello accademico, ai quali tutti porgo un deferente saluto e un sentito ringraziamento. Ringraziamento altresì per il privilegio accordatomi di potermi indirizzare nella lingua di Dante, non essendo io in grado purtroppo, a dispetto dei timidi sforzi, di dare voce a pensieri nella raffinata e polifonica lingua armena.

Nella riflessione sui lavori di questo Convegno nel 175° Anniversario del periodico Bazmavep mi è stata di prezioso aiuto la visita che ho effettuato di recente al Centro dei Padri Mechitaristi a Jerevan, sotto l'attenta guida di padre Elia che ringrazio. Ho potuto avere accesso ad una straordinaria collezione del periodico Bazmavep, sfogliarne alcuni numeri, farmi un'idea diretta del valore illuministico dell'opera, della visione dei suoi autori succedutisi nei decenni. Un contributo al sapere che molto ci dice degli armeni, del ruolo della Chiesa e dei luoghi in Europa Occidentale così intimamente legati alla storia armena. Penso a Vienna, penso a Venezia, ma la lista non si esaurisce qui.

La profondità dell'intuizione di esportare verso l'Armenia periodici aggiornamenti sugli sviluppi nelle scienze, le arti sino all'economia. Il valore della lingua armena come incessante nastro trasmettitore del sa-

pere, con il suo innervare la cultura e contribuire al consolidamento del nocciolo duro dell'identità nazionale. Sullo sfondo, il ruolo straordinario del cristianesimo, *habitus* inalienabile di questo fiero popolo.

Mi sia consentito di soffermarmi assai brevemente su due punti ulteriori. Innanzitutto, il valore della traduzione nella rivista *Bazmavep* ai fini del rinnovamento culturale. Un significato quello della traduzione che in Europa Occidentale aveva assunto un carattere politico nel 1800. Fu grazie alla circolazione delle idee attraverso le Alpi che in Italia, ad esempio, si sviluppò un filone letterario intimamente legato a quello politico-risorgimentale. Il Romanticismo attecchì nella Penisola con l'intento di promuovere il rinnovamento culturale, rivedendo i canoni del classicismo, e finì con il regalarci Alessandro Manzoni e il suo genere del romanzo storico. Dunque la traduzione che a seconda dell'*humus* storico e sociale incide in profondità nel tessuto di una nazione. Di qui anche il DNA artistico che vi è in ciascun traduttore (e negli interpreti che in questo istante curano la versione armena di questo mio saluto...), giacché tradurre significa favorire l'incontro tra due culture e non il confronto tra due grammatiche.

Una seconda considerazione ha a che fare con la presenza armena in Europa Occidentale. Prendiamo Venezia, ad esempio. Senza la visione politica della Serenissima che si declinò anche nella capacità di accogliere stranieri, di offrire loro un futuro, oggi saremmo tutti più "poveri", anche nei contenuti del rapporto bilaterale fra Jerevan e Roma. Così come gli armeni, anche gli italiani furono generosi migranti che molto contribuirono al progresso sociale ed economico dei Paesi che li accolsero. Ricordava il Presidente della Repubblica Italiana, S.E. Sergio Mattarella, che tra il 1876 e il 1975 ben 26 milioni di miei concittadini lasciarono la madrepatria, una nazione fuori della nazione che produsse, accanto alla storia d'Italia una storia degli italiani, quante erano le comunità trapiantate all'estero. È il valore delle migrazioni, che noi italiani e Voi armeni conosciamo in profondità e abbiamo a cuore. Un tema così attuale ancor oggi ad ogni latitudine. Un tema complesso, che si intreccia con altre sfide, che implica potenziali contraddizioni tra civiltà, cultura, interessi, mistificazioni e ottuso rifiuto. Il valore del principio di apertura di una società, dell'aprirsi sul mondo lo percepisco come coerente con l'esercizio in corso. In fin dei conti, se mi consentite una parentesi come persona e non come rappresentante del mio amato Paese, l'immagine dei migranti, di tutti i migranti, mi radicano nella speranza che innanzi al Trono di Dio si possa finalmente realizzare la parabola evangelica degli

operai della vigna, dove quelli che hanno lavorato soltanto un'ora ricevono lo stesso salario di quelli ingaggiati all'alba. Perché coloro che hanno lavorato solo alla fine non erano oziosi, ma, a differenza degli altri, erano privi di opportunità in un mondo troppo spesso equivoco teatro di disuguaglianze.

Certo del pieno successo dei Vostri lavori, ringrazio nuovamente per il privilegio accordatomi e confido che da queste giornate scaturiranno ulteriori importanti spunti di riflessione sull'armenistica e la rilevanza del contributo offertovi dal periodico Bazmavap.

S.E. VINCENZO DEL MONACO
AMBASCIATORE D'ITALIA

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆՈՒՄ
ԻՏԱԼԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ
ԵՒ ԼԻԱԶՕՐ ԴԵՄՊԱՆ Ն. Գ. ՎԻՆՉԵՆՑՈՅ ՏԵԼ
ՄՈՆԱԿՈՅԻ ԽՕՍՔԸ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎՈՒՄ

Ինձ ընձերուած պատիւին եւ ինծնից պահանջուած մեծ ջանքին խորապէս գիտակից, սիրով ստանձնեցի ՀՀ Սփիւռքի նախարար Տիար Մխիթար Հայրապետեանի, ՀՀ Գիտութիւնների Ազգային Ակադեմիայի ինչպէս նաեւ Մխիթարեան միաբանութեան հրաւերը՝ հայագիտութեան նուիրուած խոկումի այս օրերի բացման նիստին ելոյթ ունենալու: Լուրջ պարտաւորութիւն, քանի որ կը կատարուի գերազանցօրէն հմուտ ունկնդիրների դիմաց, որ կը ներկայացնեն հոգեւորական դասը, քաղաքականը եւ գիտականը, որոնց կ'ուղղեմ յարգալից ողջոյնս եւ անկեղծ շնորհակալութիւնս: Ենորհակալութիւն նաեւ Տանթէի լեզուով իմ խօսքն ուղղելու առանձնաշնորհութեան համար, դժբախտաբար ի վիճակի չըլլալով, ի հեճուկս երկչոտ ջանքերի, հնչեղութիւն տալու մտքերիս՝ քնքոյշ ու բազմաձայն հայերէն լեզուով:

Բազմավէպ պարբերաթերթի 175ամեակին նուիրուած Գիտաժողովի աշխատանքներուն մասին խորհրածելու պահուն, ինձ օգտակար դարձաւ Մխիթարեան հայրերի Երեւանի կենտրոն վերջերս կատարած իմ այցելութիւնը՝ Հայր Եղիայի մանրակրկիտ առաջնորդութեամբ, որուն շնորհակալութիւն կը յայտնեմ: Հնարաւորութիւն ունեցայ Բազմավէպ պարբերաթերթի արտակարգ հաւաքածոն տեսնելու, որոշ թիւերը թերթատելու, անմիջական գաղափար կազմելու այդ աշխատութեան լուսաւորչական արժէքին եւ տարիներու ընթացքին իրար յաջորդող հեղինակներուն տեսութեան մասին: Գիտութեան ներդրում մըն է, որ մեզ շատ բան է հաղորդում հայերի մասին, եկեղեցու եւ հայոց պատմութեան սերտօրէն կապուած արեւմտեան Եւրոպայի մի շարք վայրերի դերին մասին, ինչպէս Վիեննայի, Վենետիկի մասին, սակայն ցուցակը այստեղ չ'աւարտիր:

Գիտութեան, արուեստի եւ մինչեւ իսկ տնտեսական զարգացման այժմէականացումները պարբերաբար դէպի Հայաստան արտահանելու խոր ըմբռնումն է մշակուած: Հայերէն լեզուի արժէքը՝ որպէս անընդհատ գիտութիւն փոխանցող օղակ, մշակոյթը կենդանացնող եւ ազգային ինքնութեան պինդ կորիզը ամրապնդող աջակից: Խորքում, քրիստոնէութեան գերազանց դերը, որ այս հպարտ ժողովրդին անկոպուտ կենսակերպն է:

Թոյլ տուէք հակիրճ անդրադառնալ երկու հարցի: Նախ եւ առաջ Բագմավէպ պարբերականում թարգմանչական գործունէութեան որպէս մշակութային վերածնունդ: Թարգմանչական գործի այն նշանակութիւնը, որ 1800 թուականին Արեւմտեան Եւրոպայում ձեռք էր բերել քաղաքական բնոյթ: Իտալիա Ալպերի միջոցով ներթափանցած գաղափարների շնորհիւ էր, որ զարգացաւ ազգային զարթօնքի հետ սերտօրէն կապուած մի գրական ուղղութիւն: Ռոմանտիզմը հաստատուեց իտալիայում եւ բերեց մշակութային վերածնունդ, վերանայելով Կլասիցիզմի կանոնները մեզ նուիրեց Ալեանդրոյ Մանծոնիին եւ նրա պատմավէպ ժանրը: Այդպէս, թարգմանութիւնը՝ կախուած պատմական եւ սոցիալական նախադրեալներից, խորապէս արտացոլում է ազգի էութեան մէջ: Այստեղ է նաեւ իւրաքանչիւր թարգմանչին բնորոշ ստեղծագործական ԴՆԹ (նաեւ այն թարգմանիչներին, որոնք այս պահին թարգմանում են իմ ողջոյն խօսքը հայերէն), քանզի թարգմանել նշանակում է նպաստել երկու մշակոյթների մերձեցմանը, այլ ոչ թէ համեմատել երկու քերականութիւն:

Երկրորդ մտորումը վերաբերում է Արեւմտեան Եւրոպայում հայերի ներկայութեանը: Ասենք, օրինակ, Վենետիկը: Առանց Վենետիկի հանրապետութեան քաղաքական տեսլականի, որն արտայայտուած է նաեւ օտարներին հիւրընկալելու ունակութեան մէջ, տալով նրանց ապազայ, այսօր նաեւ Երեւան-Հոռոմ յարաբերութիւններում բոլորս կը լինէինք աւելի «աղքատ»: Ինչպէս հայերը, իտալացիներս նոյնպէս եղել ենք առատաձեռն գաղթեալներ, ովքեր մեծ ներդրում են ունեցել իրենց հիւրընկալած երկրների սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը: Իտալիայի Հանրապետութեան նախագահ նորին գերազանցութիւն Սերջիոյ Մատարելլան յիշում էր, որ 1876 եւ 1975 թուականների ընթացքում 26 միլիոն իմ հայրենակիցներից լքեցին իրենց հայրենիքը, ազգից դուրս մի ազգ, որ իտալիայի պատմութեան կողքին կերտեց իտալացիների պատմութիւն, այդքան շատ էին օտարութեան

մէջ սփռուած համայնքները: Գաղթեալների արժէքը լաւ գիտենք մենք՝ իտալացիներս եւ դուք՝ հայերդ, այն մեզ հոգեհարազատ է: Ամէն առումով անգամ այսօր շատ արդիական թեմա է: Բարութեմա, որ հիւսւում է այլ մարտահրաւէրների հետ, որ առաջ է բերում քաղաքակրթութիւնների, մշակոյթների, շահերի միջեւ հակասութիւններ եւ մերժում: Հասարակութեան աշխարհի առջեւ բաց լինելու սկզբունքի արժէքը ընկալում եմ ներկայ գործընթացին համարժէք: Ի վերջոյ, եթէ ես հանդէս գամ որպէս հասարակ մարդ, եւ ոչ իմ չափազանց սիրելի երկրի ներկայացուցիչ, գաղթեալների, բոլոր գաղթեալների պատկերը ինձ յոյս է ներշնչում, որ Տիրոջ առջեւ ի վերջոյ հնարաւոր կը լինի իրականութիւն դարձնել խաղողի այգում աշխատողների մասին աւետարանական առակը, որում նրանք, ովքեր աշխատել են միայն մէկ ժամ ստանում են նոյն գումարը, ինչ նրանք, ովքեր լուսաբացից գործի են անցել: Որովհետեւ նրանք, որոնք մի ժամ են աշխատել պարապ չեն եղել, այլ ի տարբերութիւն միւսների այս յաճախ անարդար եւ անհաւասար աշխարհում գրկուած են եղել հնարաւորութիւնից:

Վստահ եմ Ձեր աշխատանքի յաջողութեան մէջ, կրկին երախտիքս եմ յայտնում ինձ այս առիթը շնորհելու համար, յուսով եմ այս օրերը կը բերեն հայագիտութեան եւ Բազմավէպ պարբերականի վերաբերեալ կարեւոր մտորումների:

ՎԻՆՁԵՆՑՈՅ ՏԵՂ ՄՈՆԱԿՈՅ
ԴԵՍՊԱՆ ԻՏԱԼԻՈՅ